

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie ze skargi wierzyciela na postanowienie referendarza sądowego z dnia 24 sierpnia 2017 r., sygn. akt VII Co (...)
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 czerwca 2018 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Rejonowy w W.
postanowieniem z dnia 3 stycznia 2018 r., sygn. akt VII Co (...),

"I. Czy do rozpoznania skargi na orzeczenie referendarza sądowego o odrzuceniu skargi na czynności komornika ma zastosowanie art. 767^{3a} k.p.c., czy też art. 398²² § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.?

II. Przy założeniu, że zastosowanie ma przepis art. 767^{3a} k.p.c., czy w razie stwierdzenia braku podstaw do odrzucenia skargi na czynności komornika, należy zaskarżone orzeczenie zmienić w ten sposób, że je uchylić stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu, czy też Sąd powinien przystąpić do dalszego rozpoznania skargi na czynności komornika?

III. Przy założeniu, że zastosowanie ma przepis art. 398²² § k.p.c., w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., czy w razie bezzasadnego odrzucenia przez referendarza skargi na czynności komornika, w związku z utratą mocy przez zaskarżone orzeczenie referendarza, Sąd przejmuje do rozpoznania skargę na czynności komornika, jako sąd I instancji?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione przez Sąd Rejonowy w W. zagadnienia prawne powstały przy rozpoznawaniu skargi wierzyciela na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie odrzucenia skargi na czynności Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w M. w sprawie KM (...), jako złożonej do komornika po terminie określonym w art. 767 § 5 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 8 września 2016 r., nadanym art. 21 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks Cywilny, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015 r., poz. 1311).

Analogiczne zagadnienia, powstałe również przy rozpoznaniu skargi tego samego wierzyciela na postanowienie referendarza sądowego przy Sądzie Rejonowym w M. w przedmiocie odrzucenia skargi na czynności komornika w sprawie KM (...), zostały przedstawione przez Sąd Rejonowy w W. w sprawie VII Co (...) (sygn. akt Sądu Najwyższego III CZP 4/18).

W obu postanowieniach Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na istnienie w obowiązującym porządku prawnym dwóch systemów rozpoznawania skargi na orzeczenie referendarza – systemu pierwszoinstancyjnego odnoszącego się do orzeczeń formalnych, które tracą moc (art. 398²² k.p.c.) lub orzeczeń merytorycznych wydawanych w postępowaniu nieprocesowym, w sprawach wieczystoksięgowych i rejestrowych (art. 518¹ k.p.c.) oraz systemu drugoinstancyjnego, w którym sąd orzeka jako sąd drugiej instancji stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu (art. 398²³ § 2, art. 767^{3a} k.p.c.), a w drodze odesłania zastosowanie mogą mieć przepisy o zażaleniu, apelacji lub o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Zgodnie z art. 767^{3a} k.p.c. sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone orzeczenie referendarza utrzymuje w mocy albo je zmienia, natomiast przepis ten nie przewiduje uchylecia orzeczenia referendarza.

Uzasadniając wątpliwości co do wyboru właściwego systemu rozpoznawania skargi na orzeczenie referendarza o charakterze wypadkowym w ramach rozpoznania skargi na czynności komornika Sąd zaznaczył, że za uznaniem

regulacji art. 767^{3a} k.p.c. za szczególną w stosunku do art. 398²² § 2 i 3 k.p.c., przemawia usunięcie z drugiego z tych przepisów wskazania rodzajów postanowień referendarza sądowego wydawanych w postępowaniu egzekucyjnym, na które przysługuje skarga. Szczególny charakter art. 767^{3a} k.p.c. pozwalałby na uznanie, że przepis ten wprowadził jednoosobowy skład sądu pozostawiając drugoinstancyjny charakter rozstrzygnięcia sądu a także reguluje dopuszczalność, skutki i sposób wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego wyłącznie w sprawach, w których kompetencja do dokonywania czynności przez referendarza jest zawarta w przepisach części trzeciej kodeksu, a w pozostałych sprawach zastosowanie ma art. 398²² k.p.c. Sąd Rejonowy wyraził nadto wątpliwość co do dopuszczalności uchylenia wadliwego orzeczenia referendarza, skoro art. 767^{3a} k.p.c. nie odróżnia kwestii wypadkowych, takich jak odrzucenie skargi na czynności referendarza. Zwrócił uwagę na wskazywaną w doktrynie możliwość wyeliminowania wadliwego orzeczenia wypadkowego przez dokonanie zmiany zaskarżonego postanowienia przez jego uchylenie. W przeciwnym przypadku, trzeba by uznać, że sąd powinien przystąpić do rozpoznania skargi na czynności komornika działając jako sąd drugiej instancji i odnosząc się do orzeczenia, które nie utraciło mocy, a to łączy się z problemem zaskarżalności orzeczenia sądowego w aspekcie art. 176 ust. 1 i art. 78 Konstytucji RP wskutek pozbawienia strony instancji. W świetle art. 764⁴ § 1 k.p.c. i art. 394 § 1 k.p.c. orzeczenie Sądu w przedmiocie odrzucenia skargi na czynności komornika postanowieniem referendarza sądowego byłoby bowiem niezaskarżalne.

Sąd Najwyższy podobnie jak w sprawie III CZP 4/18 zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozpoznania zagadnienia prawnego niezbędne jest zbadanie, czy zostały spełnione formalnoprawne wymogi do przedstawienia zagadnienia prawnego, a w konsekwencji, czy zaistniały przesłanki do podjęcia uchwały.

Ustawodawca, przyznając sądowi drugiej instancji uprawnienie do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., uzależnił skuteczność skorzystania z niego od wystąpienia w sprawie poważnych wątpliwości prawnych oraz niezbędności oczekiwanej odpowiedzi do

rozstrzygnięcia sprawy. Przymiotnik kwalifikujący „poważne” oznacza, że istnieją zasadnicze trudności w ich wyjaśnieniu przy wykorzystaniu podstawowych metod wykładni a nadto, że w przypadku powstania wątpliwości zwykłych sąd odwoławczy obowiązany jest rozwiązać je we własnym zakresie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2010 r., II PZ 4/10, nie publ., z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ., z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.).

Przedstawione zagadnienie prawne nie odpowiada przytoczonym wymaganiom dlatego, że nie spełnia pierwszej z wymienionych przesłanek z uwagi na nie budzące wątpliwości unormowania ustawowe dotyczące przedstawionego problemu.

Skarga na orzeczenie referendarza należy do tzw. innych środków zaskarżenia (art. 363 § 1) ze względu na jej charakter, funkcje i cele jest lokowana obok sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, skargi na czynności komornika i zarzutów na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Skarga przysługuje zarówno od orzeczeń merytorycznych, jak i formalnych kończących lub nie kończących postępowania i zmierza do zmiany lub usunięcia wadliwego orzeczenia, a jej konstrukcja ma zapewnić realizację postulatu szybkości i ekonomii postępowania.

Dopuszczalność, skutki i sposób zaskarżania czynności referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym zostały odrębnie unormowane w art. 767^{3a} k.p.c., który w brzmieniu obowiązującym od dnia 8 września 2016 r. stanowi, że skarga na postanowienie referendarza sądowego przysługuje w przypadkach, w których na postanowienie sądu przysługuje zażalenie, wniesienie skargi nie powoduje utraty mocy przez zaskarżone postanowienie referendarza sądowego, sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu i rozpoznając skargę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza sądowego utrzymuje w mocy albo je zmienia.

Norma art. 767^{3a} k.p.c., wobec nadania jej szczególnej treści i umiejscowienia wśród przepisów ogólnych postępowania egzekucyjnego, ma

charakter szczególny w stosunku do przepisów dotyczących skargi na orzeczenie referendarza sądowego zawartych w art. 398²² – 398²³ k.p.c. To oznacza, że w razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego nie traci mocy a sąd, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu, rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. W postępowaniu egzekucyjnym skarga nie jest środkiem anulacyjnym, lecz pełni funkcję zażalenia na postanowienie sądu i regułą jest jej reformatoryjny charakter. Orzeczenie sądu wydane w wyniku rozpoznania środka zaskarżenia powinno zatem zastąpić dotychczasowe wadliwe rozstrzygnięcie, co do którego skargę wniesiono, bo założeniem jest eliminacja z obrotu prawnego negatywnie ocenionego orzeczenia referendarza sądowego. Te same zasady dotyczą skargi na orzeczenie referendarza sądowego, którego przedmiotem jest rozstrzygnięcie formalne o dopuszczalności skargi na czynności komornika. Sąd, w przypadku stwierdzenia braku podstaw do odrzucenia skargi na czynności komornika, powinien przesądzić tę kwestię i orzekając reformatoryjnie, zmienić orzeczenie odrzucające skargę przez jego uchylenie. Zmiana orzeczenia w ten sposób, że sąd nie odrzuca skargi, przesądza o jej dopuszczalności, która nie podlega ponownemu badaniu przez referendarza w zakresie objętym uchylonym orzeczeniem. Orzekanie przez sąd w sposób reformatoryjny w wyniku uwzględnienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie odrzucenia skargi na czynności egzekucyjne komornika trzeba rozumieć zatem w ten sposób, że w razie uznania zasadności twierdzeń skarżącego sąd zastępuje dotychczasowe negatywne rozstrzygnięcie w kwestii dopuszczalności skargi rozstrzygnięciem pozytywnym, kończąc w sposób ostateczny formalną kwestię wpadkową. Takie rozstrzygnięcie nie przesądza o możliwości odrzucenia skargi przez referendarza sądowego z innych przyczyn, które nie stanowiły przedmiotu orzekania sądu rejonowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. orzekł jak wyżej.

aj

r.g.